Izdajalsko delo Osvobodilne fronte v idrijskem kotu

Že od zdavnaj slovi Idrija ne le pri nas, marveč tudi v širnem svetu kot bogata zakladnica dragocene živosrebrne rude in velja v tem za drugi največji rudnik v Evropi. Ljudstvo je imelo sveto Barbaro za svojo patrono, zavetnico rudarjev in vseh, ki so zmeraj v smrtni nevarnosti in potrebujejo priprošnjika za zadnjo uro. Pred pet sto leti je bila nevarnost, da ruda usahne in da tako usahne za prebivalstvo tudi glavni vir zaslužka, zato se je v stiski zateklo k Bogu po pomoč. In prošnja je bila uslišana prav na sv. Ahaca dan, zato si je ljudstvo poleg sv. Barbare izbralo sv. Ahaca za farnega patrona in zaobljubilo slovesno procesijo na vsakoletni njegov praznik.

Tako je leto za letom zaobljubljena procesija, ki se je udeleži tudi delavstvo iz rudnika, le s to razliko, da je ta procesija zadnje čase izgubila nekdanji sijaj in veličastje, kakor ga je imela pred 30, 50 leti. Priljubljeni zavetniki idrijskega rudarja so poleg omenjenih dveh tudi sv. Janez Nepomuk in sv. Terezija Velika. Ljudje so v starih časih zares čutili, da potrebujejo božjega varstva, zato so tudi znali pokazati svojo vero in zaupanje v Boga in vdanost Cerkvi in božjim služabnikom — duhovnikom. Torej ni čudno, da se marsikomu stoži po starih dobrih časih, po časih, ko je bilo človeku dobro, ker so bili ljudje dobri.

Novi časi — novi ljudje

Kakor po drugih slovenskih vaseh, trgih in mestih, tako je tudi v naš kot zapihljal veter novih časov. Začutili smo ga, kljub temu da nas je držala savojska gospoda 25 let »zaprte« — vsaj tako je mislila o nas. Veliko smo trpeli ta leta, to vemo samo mi, ki smo na lastni koži občutili kulturne, socialne in gospodarske posledice tega stanja. Ustavili so slovensko knjigo, da ni imela dostopa v našo hišo, ni bilo lista, le kakšen »Bogoljub« se je le stežka pritihotapil čez mejo in potem kot bogek romal od hiše do hiše. Šola se je na mile više mučila z novo učenostjo, ki so ji jo ubijale v butice južnjaške kratkokrilke. In duhovni gospod v nedeljo niso smeli povedati božje besede v domačem jeziku. Tako je ljudstvo trpelo na tihem, a v zavesti, da bo trpljenja nekoč konec, da pravica mora zmagati.

Seveda so se kaj kmalu pokazali tudi žalostni sadovi savojskega nasilja. Versko življenje je začelo pešati, narodna zavest pojenjavati, ljudstvo je nekako otopelo, čakanje na boljše dni je bilo dolgo, predolgo.

Zlasti v Idriji sami so se kazale čedalje slabše razmere. Rudnik je preživljal okrog 5000 ljudi. In če imaš toliko ljudstva, prepuščenega iz dneva v dan samo stroju, dom pa mu ne daje nobene duševne hrane, kaj čuda potem, da ti sčasoma notranje ohromi in tako kaj kmalu nudi ugodna tla za razvoj napak, posebno še, če je tako ločen od ostalega sveta, kakor je prav Idrija, to pretežno industrijsko naselje.

Rudnik je bil prej last avstroogrske, potem pa italijanske države, pred petimi leti ga je pa Italija prodala družbi »Monte Amiato«, katere glavni delničar je bil grof Ciano, ki je imel tudi več drugih rudnikov po Italiji, pa ni maral, da bi ljudje za to vedeli. Delavstvo je bilo dobro plačevano, še po starem sistemu, da se ni moglo pritoževati nad prenizkimi mezdami, dokler ni namreč prišla lira tako daleč, da je uradnika in delavca zaskrbelo.

In prav na to struno je udaril ob prvi priliki komunistični hujskač, ker je predobro vedel, da bo najlepše zazvenela in odjeknila v delavčevi duši. Tako je torej prišlo do dni, ko je tudi naša Idrija doživela in preživela »svobodo« in »raj«, ki ga je prinesla roparska, požigalska in morilska tolpa slovensko-badoglievsko-mongelske OF.

Začetki »odrešenja«

»Dvignite glave, zakaj vaše rešenje se približuje!« Takšen glas je zadonel lepega dni tudi med nas, ki smo slutili, da se za gorami nekaj krha. Prišlo je leto Gospodovo 1941. Prišli so dnevi, ko je moskovski plačanec zasnoval svoje rdeče mreže, tokrat sicer podtalno, da se temu in onemu še zdaleč ni sanjalo o njih.

Tako je prišla rdeča pomlad v dežele. Navdušeni poborniki so ustanovili posebne **tečaje za šolanje terencev.** Zdaj pa zdaj je prijahal iz daljne »bele« Ljubljane rdeči komisar s posebnimi pooblastili in podrobno izdelanimi načrti ter navodili. Tak tečaj so imeli v **Stajah** pri znanem kruljavem krojaču **Bezeljaku** Francetu že l. 1941, torej že pred razsulom savojske armade.

Delo je bilo seveda skrivno. Tudi rdeči vojščaki si spričo številnega italijanskega vojaštva niso upali na dan, tako da lahko rečemo, da to leto o njih ni bilo še duha ne sluha. Šele proti koncu l. 1942 so se prvikrat prikazali iz svojih zakotnih skrivališč po idrijskem okolišu.

Tako se je zgodilo, da so **dne 25. novembra 1942** doživeli **na Gorah** prvi tolovajski obisk. Dva »rešenika« sta hodila po hišah ter vabila ljudi na sestanek **k Cigaletovim.** Sestanek je bil ob 8 zvečer. Govoril je neki Ljubljančan. Čudno, da so prav ljubljanski škricarji imeli tako pško na Idrijo in okolico! Ta glasnik je udrihal seveda v glavnem po »svinjarski beli gardi«, češ da izdajalsko pomaga »okupatorju«. Nadalje je omenil tudi prve »junaške« nastope komunističnih »legendarnih borcev«.

Za sestanek so kajpak kmalu izvedele italijanske učiteljice, ki so vse sporočile oblastem. In oblasti so prejenjale s šolo, v šolsko poslopje pa naselile vojaštvo, ker je bilo ljudstvo ogroženo! Ali rdeči poborniki so imeli kljub tako številnemu vojaštvu še nadalje živahne stike s svojimi sodelavci — terenci.

In tako je prišlo do novačenja, dobili so prve prostovoljce za zločinsko početje. Tako so odšli v hribe še danes znani krvniki **Danijel in Mirko Eržen;** za tema so 24. januarja šli še **Mohorič** Franc iz Kovačevega Rovta, **Mlinar** Ivan z Gor, **Kunc** Anton z Jeličnega vrha.

Vsi ti so stalno agitirali za OF. Z vsemi mogočimi gesli so vabili ljudi, bodisi s hinavsko prijaznostjo, pa tudi že z različnimi grožnjami. Obetali so »tlačenemu« ljudstvu svobodo, delavcem boljše plače, vsem pa »raj«, ki bo kmalu zasijal, da le ves narod sodeluje z novo »vojsko«. Pride »rešitev«, tako so govoričili, »rešitev« izpod tujčevega jarma, pod katerim je primorsko ljudstvo nad dvajset let ječalo in krvavelo.

Ljudje, ki še niso poskusili nesreč, ki jih prinaša takšna opevana »osvoboditev« in »rešitev«, so seveda — ne da bi jim zamerili — precej nasedli tem komunističnim vabilom. Dolgoletna želja, da bi že enkrat prišel dan, ko bodo sproščeno zadihali in dali svojemu pravemu čustvu izraza, jih je privedla do tega. Saj niso mogli več prenašati tedanjega stanja.

Poleg šol so bili vsi **uradi** povsem italijanski. Tu in tam si dobil domačina kvečjemu kot pometača ali slugo, višja mesta so si delili samo badoglievski privrženci. Na občini se je kar natrpalo tujcev. Ti so vlekli krasne plače, delali pa kaj malo. **To so bili trotje, ki so jedli med na račun ljudstva.** Izgovarjali so se, da uradniških mest nikakor ne morejo oddati našim ljudem, ker ti ne razumejo laščine. A pokazalo se je, da je ta izgovor prazen — Slovenec je za uk prebrisane glave, to presneto dobro vedo! Podobni izgovori so se čuli tudi pri **koncesioniranih podjetjih,** kjer bi z lahkoto zaposlili domačine.

Tako je po malem vse prišlo v druge roke: stavbarstvo, avtoprevozništvo za osebni promet, pošta, glavna trafika itd. Tudi do svobodnih poklicev niso pustili našim. Tako so bili advokati, inženirji in drugi prihajači, ki so ljudi silno izžemali. Na ta način so obogateli v Idriji: znani advokat dr. Boccasini, dr. Corradini... Ti so poleg redne advokature imeli še važna mesta pri občinski upravi.

Velik privilej so ti imeli na škodo domačinov zlasti pri delitvi živil in ostalih potrebščin za vojaštvo, pri prevozih za obmejno in finančno stražo. Prevozništvo straž je prevzel vedno tujec za bajno nizko ceno. Ker pa se »gospodom« ni ljubilo, da bi si sami služili kruh, so za smešno nizko ceno izročili prevozništvo dalje našemu človeku. Boljši delež plače so spravili sami, našemu prevozniku pa so vrgli nekaj lir, ko mu itak ni kazalo drugega, ko prevzeti ponudbo za kakršno koli ceno, če je hotel zaslužiti vsaj nekaj beličev za vsakdanji kruh.

Še večje krivice so bile na **kulturnem** področju. Kulturonosci so sila poveličevali svoja dela in zasluge za človeški razvoj, medtem ko so zaničevali in do korenin trebili vse, kar je dišalo po naši misli. Zaničevali so v šoli otroka, ker ni znal govoriti v njihovem jeziku. Posebno trdo so prijemali **duhovnike,** ker so krščanski nauk, ki je bil že tako in tako zgolj cerkvena zadeva, poučevali v slovenskem jeziku. Stalno so jih nadzirali kraljevi karabinjerji. Vodili so o njih posebne obveščevalne spise, kjer so jim podtikali najrazličnejše stvari. Ti spisi, ki so po razsulu savojske vojaščine prišli v roke našim ljudem, bodo še dolgo priča, kaj so počenjali z našim narodom!

Veliko škodo so napravili ti ljudje med našim ljudstvom zlasti v **moralnem oziru.** Obmejni organi, zlasti vojaštvo je pohajkovalo z učiteljicami in uradnicami. Pa ko bi ostalo samo pri tem! Žal so zalezovali tudi naša dekleta. Obetali so jim življenjsko srečo. In tako so potegnili številna dekleta v moralno nesrečo. Tako je bilo koj v prvih letih okupacijske vlade v naših krajih samo v eni siromašni župniji v enem letu okoli 60 nezakonskih otrok!

Vse te in podobne razmere so povzročile, da je ljudstvo izgubljalo slovensko zavest.

September 1943

Te krivice in nasilja so našla svoj konec z razsulom savojske vojske v septembru lanskega leta. Vsi krivci so jo popihali. A narodu so začeli »pot kazati« domači oblastniki — rdeča drhal, tista »oblast«, ki je začela nastopati v imenu »tlačenega naroda«, pa je bila nabrana od vseh vetrov, od pobalinskega rojaka **Baeblerja** pa tja do gospodiča **Vilfana in Bevka,** raznih barabic, nergačev, postopačev in vlačug.

Ti »narodni rešitelji« so svojo oblast izrabljali narodu v pogubo. Sicer pa se jim sploh sanjalo ni, kaj je oblast in kdo jo sme imeti. Koj so pokazali svojo pravo barvo: živeti na račun drugih. Ropali so in kradli na debelo živila in živino, za naropano blago dajali razne »bone« z obljubo, da bodo ti boni izplačani po koncu vojne. Računali so tudi na to, da utegne kaka »višja sila« napraviti konec njihovemu »raju« — bali so se nemške brzostrelke. Zato so razdirali ceste, mostove — prepričani, da Nemci preko takih ovir ne bodo mogli.

Novo bratstvo

Nadvse zanimiv je prihod slavne Titove vojske v Idrijo dne 9. septembra minulega leta. Na ta slavni dan so se zbrali badoglijevski vojščaki iz vse idrijske okolice v mestu za nadaljnja navodila. Že med potjo so se srečali z rdečimi četami ter se z njimi tovariško pozdravljali in rokovali — fotografije iz teh dni pričajo, da so se med seboj izredno dobro razumeli in da je bilo to prijateljstvo že prej skovano.

V Idrijo je najprej dospela komunistična četa, ki jo je vodil znani tolovaj Danilo Eržen. Predstavil se je v gradu italijanskemu polkovniku, ki je postavil v čast tolovajem na trg tudi častno četo badoglijevcev. Ko se je Danilo seveda lepo oblečen (— dejali so mu »rdeči colonello« — dočim so bili njegovi sateliti v strganih capah) vrnil iz gradu, je takoj nahrulil v mestu trgovca Kerševanija za veliko vsoto denarja.

Titovi tolovaji prihajajo v Idrijo

Za ta dan so pričakovali »slovesnega« vhoda Titovih tolovajev od vseh koncev in krajev v Idrijo.

Dekleta so morala nabirati cvetje, da bodo z njim obsipavala »narodne junake«, ki bodo prikorakali s pesmijo in vriskom v mesto, z oken so nekateri »narodno zavedni« Idrijčani zrli po trgu in čakali, čakali, kdaj bodo dali izraza svojemu navdušenju nad »novo dobo«, ki so jo prinesli Titovi »pionirji« v tlačeno primorsko deželo.

Toda pozno popoldne se je razširila vest, da slovesnega prihoda »narodnih osvoboditeljev« ne bo, ker so namreč njihove edinice preveč oddaljene in razkropljene po gozdovih. Prišli pa bodo gotovo pozneje. Za ta drugi sprejem so nekateri Idrijčani delili posebna vabila, pa se nanje zlasti ljudje iz okolice niso odzvali, četudi so jim zagrozili s smrtjo.

Počasi pa so rdeči odđelki le zasedli Idrijo. Prevzeli so občinsko upravo (zastopnik občine jih je seveda pozdravil, prav tako tudi terenci iz mesta in okolice), pošto, telefon in brzojav, šolo, vojašnico. Pustili so, da so ljudje ropali živila in obleke po skladiščih in se tolkli med seboj, da bi čim hitreje in čim več odnesli, ker so slutili, da bodo prišli Nemci. Komunizem je udaril tedaj na dan v vsej svoji pravi podobi, saj je bilo kazno, da se bo drhal pobila med seboj. Tako je šlo vse: vino, riž, moka in druga živila. Kajpada so si rdeči somišljeniki največ nakopičili. In ti so uživali glavni delež in so pili in se mastili, da je bil res »raj«; za božjo voljo vendar, čemu bi si ne privoščil, če ti je pa tako rekoč samo padlo z neba...

Razočaranje

Pa ta »raj« je na presenečenje le malo časa trajal. **Samo do 22. septembra.** Ta dan je završalo: Nemci, Nemci... Kako to? Kje so »junaki«, da bodo zadali »smrt okupatorju«?! Nak, nikjer ni naših borcev, le kako naj sprejmemo Nemce, ko so pa naši sovražniki. Kako? Nič ne pomaga, »sovražniki« so že v Idriji z 200 motornimi vozili!

Že samo brnenje motorjev je zadostovalo, da so iz Idrije izginili vsi rdeči »junaki«, tudi tisti, ki so pred dnevi vpili na vse grlo, ko so naredili za Nemce zaseke: zdaj noben hudič ne pride več v Idrijo...

Spotoma so izzivali ti »junaki« Nemce v Godoviču in Godovič je zato pogorel, »osvobodilna« vojska se je pa razbežala na vse strani. Štab rdečih tolp je bil v Idriji nastanjen na pošti, kjer je bil prej sedež fašija. V naglici so morali vse zapustiti, najbolj jim je pač moralo biti hudo za pijačo, saj so dobili »sovražniki« v roke cele zaloge najboljših vin in likerjev. In dekleta, ki so prej »junaško« korakala po Idriji s puškami, so se brž poskrila. Čudna vojska to!

Žrtve

Tako so se »junaki« rdečih odredov zazdaj umaknili v goščo, od koder so potem hodili na roparske pohode po posameznih vaseh. Seveda so jih pri tem »narodnoosvobodilnem delu« motila razna čiščenja. Zadovoljiti so se zato morali le z ropi po težko dostopnih in raztresenih domačijah v bližnji in daljni okolici Idrije. Trpele so predvsem **Ledine in Gore.**

Ljudje so se banditov kaj kmalu naveličali in začeli so jim ugovarjati. Tako se jim je postavil po robu Anton Lazar z Jeličnega vrha 52, ker ni mogel trpeti krivice. Ugovarjal jim je, zato so ga 8. 3. 1944 odvedli in ubili. Pokojni je bil zaveden gospodar. Družini je pogorela že prej hiša, stanovali so zato v šoli na Gori. Ko pa so tolovaji, požigalci vsega, tudi slovenskih šol, požgali še šolo na Gorah, je družina morala 2. 4. 1944 spet bežati pred rdečimi nasilniki.

Podobno je postal žrtev komunističnega nasilja rudar Franc **Slabe** z Jeličnega vrha 9. Že novembra lani se je umaknil v Idrijo. Spoznal je zablodo in zločinstvo, ki je prineslo našemu narodu tako nesrečo, da je še ne pomnimo; zato so ga tolovaji zasledovali, da bi ga čimprej spravili s poti. Le ob praznikih se je vrnil k staršem na Jelični vrh, kar so pa seveda terenci koj nesli na nos rdečim. Ko se je po Novem letu vračal v Idrijo na delo, so ga iz zasede ubili.

Tako so padle prve žrtve. Ljudem se je začelo svitati, da bo za OF nekaj drugega, kot je ta razglašala v svet: ne bo svoboda, marveč smrt!

Našim fantom zlasti to ni in ni moglo iti v račune, kako se vendar **slovenski** borci tako tovariško družijo z **laškimi banditi,** torej s tistimi, ki so jih nad dvajset let zatirali. In kako da so v vrstah slovenske »narodnoosvobodilne« vojske tudi **mongolski** capini in sploh vsi izvržki človeštva.

Za pobege od tolovajev so zlasti izkoriščevali zmede, ki so nastale ob čiščenju po Nemcih in hrabrih rovtarskih domobrancih, pred katerimi so imeli rdeči že od prvih početkov neznanski strah.

Ubežniki so se letos trumoma javljali v Trst in Postojno k slovenskemu narodnemu varnostnemu zboru, od koder so že v aprilu začeli ustanavljati prve postojanke slovenskih narodnih straž **na Veharših in na Gorah** pri Idriji. Odslej je bilo za zmeraj konec rdečega nasilja v teh krajih. Ljudje so pa začeli popravljati svoja porušena poslopja. Z vedrimi očmi se zdaj ozirajo v bodočnost. Fantje, ki so na lastni koži občutili komunistično knuto, so postali najbolj zavedni narodni borci, ki se ne strašijo težkih nalog, saj predobro vedo, da je njihova borba borba za narod, vero in Boga, zato torej častna in sveta. Smrt komunizmu — svoboda narodu! to je zdaj njihovo geslo. In za uresničitev tega cilja stavijo vse svoje sile in moči na razpolago. Blagor domovini, ki ima take sinove!

Ko je bilo na binkoštni ponedeljek zborovanje v Idriji, je to tolovaje sila jezilo, ko ga niso mogli preprečiti. V besu so zato še isti dan požgali šole na **Vrsniku,** v **Ledinah** (na Gorah že prej in več vojašnic **po Črnem vrhu** nad Idrijo, češ na zborovanju so »beli psi« sklenili ustanoviti nove postojanke, ki naj bi se naselile v omenjenih poslopjih. Toda narod ve, zakaj požigajo: zato, ker jim je samo za uničevanje narodnega premoženja, kulture in vere.

Tako je trpelo ljudstvo zaradi njihovih nesmiselnih podvigov: **gorel je Vrsnik, Godovič, Gore** — »junaki« so nemško vojsko izzivali, potem pa odpetali in se tako sijajno izkazali kot borce proti »okupatorju«.

Tod okoli so se stalno klatile razne Vojkove, Prešernove (ta je gonila z Gorenjskega prisilne mobilizirance), Gradnikove, Gregorčičeve brigade. — Idrijci so se v pretežni večini držali **Vojkove** brigade. Tod je šaril tudi **Baebler,** po rodu iz Idrije. Spomladi se je dalj časa mudil na Vojskem v družbi Vilfana in Bevka iz Cerknega, potem se je pomaknil proti Furlaniji, kjer je prodajal goriška Brda savoj. tolovajem. V Cerknem je bil sedež rdeče **sodnije,** tu so imeli tudi svoje zapore in tu so bile glavne »likvidacije«. Cerkno bo sploh v naši zgodovini pisano s krvavimi črkami. Pa bo prišlo še marsikaj ščasoma na dan...

Kdo so zločinci

Da, marsikaj. Marsikaj pa že prihaja. Zločinci n. pr. so že skoraj vsi znani našemu ljudstvu, ki že piše sodbo nad njimi. Tako vemo, kaj vse se je skuhalo v **Erženovi** družini iz Kovačevega Rovta. Vse tri brate poznamo, ne le glavnega banditskega vodnika **Danila,** ki je že pred vojno grozil nekaterim »farškim«, da bo sam obračunal z njimi; poznamo tudi »nedolžno« sestro in mater. Tudi vemo, da je prav sem preko Medvedjega brda. Zavratca, Dolov in Gora segal rajon tesača **Leskovca** Karla (Ceckovega Korelna) iz Rovt, ki ima pri tolovajih naslov »kapetana«, menda »mornariškega«, in njegove nadebudne sestre vlačuge Mice. Vemo za gnezdo **kruljavega žnidarja** iz Staj (Kovačev Rovt), ki je organiziral ženske, da so tod okrog veliko bolj na rdečo plat udarjene ko njihovi dedci, in to še danes. In **Aležov** iz tega Rovta tudi ni bil povsem nedolžen. Zdaj je že prejel svoje plačilo. Ali znani **»Napoleon«,** kakor so mu rekli Italijani — **Treven** (Žakelj Ernest) iz Dolov. In črnovrški iniciatorji: **Tomine** Ivan, fabrikant iz Kranja, ki je ušel iz Begunj, dalje **»dr. Božič«,** v civilu mizar(!), dalje **Lampe** Rafael, komandant **»brigade«,** in **Ivan,** komandant bataljona; krojač **Lampe** Viki iz Zadloga in **Zagoda** Vinko tudi iz Zadloga.

Zares, marsikaj že vemo. In kaj bi vedeli povedati šele **Angleži,** njihovi »zavezniki«, onih 40 namreč, ki so jih tolovaji meseca novembra lani vlačili skozi Žirovnico in Zavratec proti Cerknici, pa so jim Titovci željo, da bi jih pustili do Trsta, izpolnili tako, da so jih poslali po najkrajši poti še niže Trsta — v smrt do zadnjega!

Krivci za Črni vrh

In po vsem tem še Črni vrh — primorski Turjak! Kje je krivda, da je prišlo do nove žaloigre? **V terencih.** To se je pokazalo koj prvi trenutek, ko je padla postojanka. Pojavili so se na mah in s prstom kazali krvnikom, katere je treba »likvidirati«. Največja sramota za rdeče »narodne borce« pa je, da so za nekaj naših stražarjev morali poklicati na pomoč bandite **najmanj 4 narodnosti** in da so glavno opravilo prepustili **mongolski rasi!** Sicer pa sami komunisti priznavajo, da se spričo toliko njihovih žrtev (ki kajpak vendar morajo biti!) ni izplačalo, znesti se nad Črnim vrhom. Zato kuhajo jezo in groze, da so zdaj na vrsti Gore in Veharše, Rovte, ki so jim najtrši oreh, pa bodo prepustili angleškim bombarderjem. Taka ihta se zdaj vari v rdečem kotlu, savoj. smrkolini jim pa pomagajo na ogenj devati. To nam potrjuje dejstvo, da so med napadom na Črni vrh šli rdeči po municijo k Savojcem, in sicer z avtomobilom!

Zato je tudi razumljivo, da so v soboto, 9. t. m., ubili našega stražarja **Mlinarja Ignacija,** doma iz **Raven.** Zjutraj je šel po konje v bližnjo vas poleg postojanke Gore, da bi z njimi vozil hrano, pa komaj je prišel do hiše, že so padli streli. Na pol mrtvega so banditi potem zverinsko pretepali, dokler ni izdihnil. Ko so začutili, da gredo naši, so pustili tam vse in se razbežali na vse strani. To so »junaki«, ki se znašajo nad našimi ljudmi! Pokojni je bil sila priljubljen med fanti. Bil je eden prvih borcev, deloval je za slovensko stvar že v vaških stražah. Pa je moral pasti... Pogreb pokojnega je bil v ponedeljek, 11. t. m., ob veliki udeležbi vojaštva narodnih straž in domobrancev. Ob grobu je nepozabnemu soborcu spregovoril duhovnik in se mu zahvalil za žrtev, ki jo je dal v blagor domovine, ki vstaja v novo življenje. Za njim je spregovoril tudi poveljnik veharške postojanke, ki je obsodil zločinski zavratni umor in vse, ki z zločinci tako ali tako še sodelujejo. S takimi nastopi se »narodni osvobodilci« ne bodo izkazali junake ne pred narodom ne pred Bogom, zakaj narod jih bo sodil in sodil jih bo Bog. In ta kazen je huda, ker je pravična...!

Umor očeta 12 otrok

Dne 28. avgusta ob 4 popoldne so se priklatili štirje komunistični zločinci, oboroženi z brzostrelkami, na dom **Podobnika** Ivana v Gorenjem Vrsniku, občina Ledine pri Idriji, in takoj pozvali gospodarja, naj gre z njimi »na zaslišanje«. Ker je mož takoj vedel, kakšno bo to »zaslišanje«, jih ni hotel poslušati in je zatrjeval, da ne pojde nikamor.

To je bilo banditom že dovolj — v živalski besnosti ga podro pri priči na tla in ga potem vlečejo po tleh do hleva. Nato prineso vrv in privedejo konja, da bi ga konj odvlekel zvezanega za seboj proti gošči. Pa tudi konj se je uprl. Banditi nesrečnega gospodarja nekaj časa mučijo, nato pa ustrele in puste žrtev kar na mestu.

Vse pošteno ljudstvo se zgraža nad tem zločinom komunističnih rabljev in ga glasno obsoja, saj je predobro poznalo pokojnega Podobnika. Pred letom dni so že prišli rdeči »osvoboditelji« na njegov dom in ga oropali, prav tako spet pred mesecem dni in pobrali, kar je še ostalo, odpeljali živino in živež in tako družino z 12 otroki »osvobodili«.

Pokojni posestnik je bil oče številne družine. Pred leti mu je umrla žena in od tedaj je moral sam skrbeti za svojih 12 otrok, poleg teh je imel zadnje čase na skrbi sestri svojega brata-begunca.

Pri umoru so sodelovali domačini, zlasti Žirovci, med njimi tudi znani zloglasni bandit Ingličev (Barbičev) Pavle (tolovajsko ime »Bar«).

Nadaljevanje s 4. strani.

»Da bi že skoraj šli naprej!« si je nekdo preglasno zaželel.

»Še prehitro pojdeš, le potrpi! Ker pa se bojimo zate, te bomo zvezali, veš,« se je norčeval polikomisar.

Badoljevec je prišel z žico, dva tolovaja sta položila sredi dvostopa, v katerem so stali legionarji, težko vrv.

»Amnestija!« je kričalo v dušah.

»Da le mani!« je tulil Italijan.

Prva dva legionarja sta se začudena ozrla v rdeče, kakor bi vprašala: »Kaj res tako, rodni brat?«

Savojec je z rjavo žico zvezal vsakemu posebej roke, nato roke obeh skupaj in jih pritrdil na vrv.

»Giovanni zna!« so se krohotali tolovaji.

»Kaj res tako, rodni brat?« so spraševali pogledi legionarjev.

Približal se je politkomisar. Badoljevec je pravkar navezal drugi par.

»Le bolj na gosto, sicer bo zmanjkalo vrvi.«

Tovarišica, italijanska vlačuga je prevajala Savojcu.

»Saj ne bomo mogli hoditi,« je povedal legionar.

»Tudi prav, vas še prej ustrelimo.«

»Pa premehko si zvezal. Čakaj, da pritrdim.«

Žica se je zajedla v meso.

Amnestija! Amnestija!

* * *

»He, kdo pa si ti?« se je razkoračil politkomisar.

»Petelin, profesor.«

»O glej ga tička! Si nam prišel v roke. No prav. Tu imamo nekaj tvojih učencev. Si prišel k njim v šolo, kaj? No oni te že naučijo kozjih molitvic...«

»Pa ti tam?«

»Ostere, učitelj iz Štajerske,« se je oglasil legionar.

»Le kako si ti prišel med to svojat?«

»Hm — pač tako ko drugi.«

»Kako misliš reči?«

»Tako — ko vsi drugi Po svojem prepričanju in zaradi prepričanja, od katerega nisem nikdar odstopil.«

»Ti si pa tiček! Kako se že pišeš.«

»Ostere, učitelj iz Štajerske,« je razločno povedal.

»To si bom zapisal, da bomo vračunali, kadar te Matilda povoha...«

Amnestija rodnih bratov je prišla do veljave...

* * *

Sonce se je skrilo za oblake. Ni moglo gledati grdobije, ki se je godila na lepi slovenski zemlji tik pod razvalinami starega Turjaka. Zajokali so gozdovi in tiho zamrmrali nad človeško hudobijo. Včasih so se divje zveri v teh gozdovih takole igrale z živim plenom in ga pred smrtjo mučile — ljudje pa nikoli. Nikoli vse do dneva, ko je brat ujel brata...

Protikomunističen boj je bil postavljen na kocko: kaj bi bilo, da so rdeči sprejeli legionarje z odprtimi rokami in držali amnestijo?

Zdaj pa so legonarji stisnili pesti in molče ponavljali dano prisego:

»Če bi sovražnik, naš brat, tudi sedaj prekršil slovesno dano besedo o amnestiji in bi se komu med nami skrivil las — tedaj prisegamo pri vsemogočnem Bogu, da se bodo tisti, ki bodo ostali živi, kot eden dvignili in nadaljevali boj proti verolomnemu sovražniku in ne bodo nikdar več verjeli njegovim obljubam — tako nam Bog pomagaj!«

(Odlomek iz knjige »Turjak«.)